

Puntdevista 98. El català a l'escola i fora d'ella (9/4/2022)

Se'n ha parlat molt arreu, però crec que encara hi ha molt més a dir i, especialment, a fer. Punt de partida: la poca presència de la nostra llengua en la vida habitual de la major part dels nens, adolescents i joves, així com en les aules i espais escolars de molts dels nostres centres educatius. Hem arribat aquí mentre presumíem de fer immersió a les escoles i parlàvem dels seus grans beneficis per conèixer la nostra llengua; simptomàticament ja no es parlava dels instituts, ni les universitats, és clar.

Ara, a més, ens han vingut les sentències judicials de fer un 25% de la docència en castellà, quan hi havia diputats al Congrés que deien que havien blindat la immersió en el redactat de la vigent llei d'educació (LOMLOE), feta pel PSOE. En aquell moment ja vaig destacar en un puntdevista que la llei en qüestió deia que: *"Las Administraciones educativas garantizarán el derecho de los alumnos y las alumnas a recibir enseñanzas en castellano y en las demás lenguas cooficiales en sus respectivos territorios, de conformidad con la Constitución Española, los Estatutos de Autonomía y la normativa aplicable"* (diposició adicional trigèsima octava, 1. És clar que això deixava la porta oberta a legitimar el castellà com a llengua de comunicació escolar. Ara es vol fer una llei catalana, que protegeixi de tal manera la nostra llengua a l'escola, que no faci possible més intervencions dels tribunals espanyols en contra d'ella. Benvinguda sigui, si ens en podem sortir amb el recolzament d'una àmplia majoria, encara que s'arriba tard, quan durant molts anys no s'ha fer res al respecte.

No seré jo qui pugui dir la manera de protegir legalment el català en tant que llengua de comunicació única en tot el sistema educatiu, però si em permeto fer algunes consideracions sobre la proposta del Parlament. I és que en un primer text fet públic, es deixa en mans de cada centre la proporció d'ús del català i del castellà en funció de la seva realitat sociolingüística, concretada en el seu projecte lingüístic; tot per aconseguir, es diu, el domini de les dues llengües al termini de l'escolaritat obligatòria. Però això, que com a plantejament pedagògic resulta inqüestionable, s'ha de situar en la realitat viscuda fins ara. I la realitat viscuda és que els centres amb context plenament castellano-parlant han fet del castellà la seva llengua de comunicació habitual dins i fora de les aules; exactament el contrari del que havien de fer.

Sempre hi ha qui diu que també tenim centres, especialment en la Catalunya interior, que amb un ambient social majoritàriament català segueixen emprant el català de manera exclusiva en la comunicació escolar. Però, a banda que ningú no ha demostrat que a l'acabar l'escolaritat els alumnes implicats no sabessin castellà, dins del medi ambient segueix existint la mateixa presència del castellà en les xarxes, televisions, cinemes, ràdios, etc., que en la resta del país, amb una indubtable influència d'ús, que fa impossible el seu desconeixement per part de la població, sigui jove o gran. Situació aquesta que es ben diferent de la viscuda respecte el català en tots els ambients d'àmplia parla castellana, com ha reconegut, per exemple, l'alcalde de l'Hospitalet.

Per tant, el Departament d'Educació, al temps que doni autonomia als centres educatius perquè facin el seu projecte lingüístic d'acord amb les seves necessitats, ha de vetllar perquè cada projecte estigui ben fonamentat i resti sempre salvada la nostra llengua com l'habitual de comunicació, mentre es demostrï l'adequat domini del castellà. I això es pot fer exigint que el projecte lingüístic sigui aprovat en el Consell Escolar del Centre i tingui també l'informe favorable de la inspecció de zona, abans de ser admès en els serveis territorials corresponents. Després caldrà fer un seguiment de l'aplicació i dels resultats obtinguts, si no es vol que pugui restar paper mullat.

Tractant-se d'organismes públics l'autonomia ha d'anar sempre acompanyada del rendiments de comptes; és a dir, de la transparència i la demostració que els projectes desenvolupats aconsegueixen els seus objectius i, si es fan canvis, les millores preteses. Això serveix tant pel projecte lingüístic que ara ens ocupa com per altres iniciatives que puguin prendre els centres escolars, de tipus metodològic, organitzatiu, etc., que sempre haurien de demostrar que van en el camí de la millora de la seva actuació, millora evidenciada, no solament opinada amb bones paraules.

Ja sabem que l'escola no podrà canviar per ella sola l'ús social de la nostra llengua, que obeeix a molts factors, però de cap manera pot ser un element més en el deteriorament de l'ús social del català. La seva funció no pot ser solament ensenyar la llengua, sinó prestigiar-la, fer-la estimar, motivar vers el seu ús. I això passa per emprar-la sempre, per explicitar en les converses informals quin ús se'n fa, per fomentar la lectura, l'oci, en la nostra llengua; en definitiva, docents i cadascun de nosaltres ha de ser un exemple de comunicació normalitzada en català, com ho fa qualsevol poble que s'estima a si mateix i vol salvar la seva identitat cultural. Tot això sense perdre de vista la necessitat de coneixement i respecte per les altres llengües, que avui són necessàries per ser un ciutadà del món, la qual cosa no és en absolut incompatible amb els plantejaments assenyalats anteriorment.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)